

Bizi, qovuşmamış ayırdı ölüm...

20 Yanvar faciəsindən 26 il ötür

Yazıya sarlıvha seçdiyimiz bu hüznü ifadədə 1990-cı ilin 20 yanvarında sevdiliyi qızı itirmiş bir aşıqın ah-naləsi, sonsuz kadari, ciyərparəsinin məzarı önündə axıtıldığı acı gözyaşları əks olunur. Nə yazıq ki, ötən xoşbəxt günlər dönməyəcək, çiliklənmüş arzular, perik düşmüş xəyallar bir daha gerçəkləşməyəcək...

**"Sənə yalvarıram, qalx ordan gedək,
Kaş ki, bu ayrılıq yuxu olardı.
Nə vaxt nişanlanacaq, harda toy edək?!.
Neçə istəyimiz, arzumuz vardı.**

**Bizi qovuşmamış ayırdı ölüm,
Mən yenə əhdimə sadiq qalırım.
Bir nişan üzüyü almışam, gülüm, -
Bu gün məzarınla nişanlanıram..."**

Bu, hələ bədbəxtliyə düşər olan bir neçə nəfərin höknürtüsü, ümidləri qarşısını, inamı sarsılmış bir neçə nəfərin göylərə bülənd olan etirazı, hayqırtısıdır! Amma axı o məşum gündə Vatan bir deyil, yüzlərlə qeyrətli balasını, aziz övladını itirdi!

1990-cı il yanvarın 20-də baş verən faciəli hadisələr süquta uğramaqda olan sovet imperiyasının mənfur repressiya maşınının xalqımıza qarşı törətdiyi amansız cinayət idi. Həmin gün 130-dan çox dinc insanın xüsusi qəddarlıqla qatla yetirilməsi, 1000-ə yaxın insanın yaralanması, şübhəsiz ki, ölkə üçün böyük dərdədir...

Əslində, 20 Yanvara aparan yol 1988-ci ilin ziddiyətli hadisələrindən başlanmışdı. Keçmiş imperiya rəhbərliyinin xeyir-duası ilə Ermənistanın Azərbaycana qarşı irəliləyən ərazi iddiaları nəticə etibarilə xalqımızın milli müstəqillik və istiqlaliyyət uğrunda mübarizəsinə təkan verdi. Respublika vətəndaşları ölkəmizin ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamaq üçün öz iradəsini ortaya qoydu.

1989-cu ildən etibarən ümumxalq etirazları bütün ölkəni bürüdü və avqust ayından proses idarəolunmaz müstəviyə keçid aldı.

1990-cı il yanvarın 19-də Azərbaycanda fəvqəladə vəziyyətin elan edilməsinə 7 saat qalmış 11 minlik sovet ordusu hissələrinin Respublikamızın paytaxtına yeridilməsi zəminində insan hüquqlarına dair beynəlxalq sənədlər, o cümlədən "İnsan hüquqlarının ümumi Bəyannaməsi", "Vətəndaş və siyasi hüquqlar haqqında" və "İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında" beynəlxalq paktlar, habelə keçmiş SSRİ və Azərbaycan SSR-nin konstitusiyaları kobudcasına pozuldu. Sovet ordusunun böyük kontingentinin, xüsusi təyinatlı bölmələrin və Daxili Qoşunların Bakıya hücumu xüsusi qəddarlıq və

görməmiş vəhşiliklə müşayiət edildi. Kommunist diktaturası Çexoslovakiyaya, Macarıstana, Əfqanıstana qarşı həyata keçirdiyi hərbi müdaxiləni İttifaqın müttəfiq respublikalarından olan Azərbaycanda da təkərləmədən çəkinmədi.

Həmin gün axşam SSRİ DTK-nın "Alfa" qrupu Azərbaycan televiziya sisteminin enerji blokunu partlatdı, respublikada televiziya verilişləri dayandırıldı. Gecə isə qoşunlar fəvqəladə vəziyyətin elan edilməsindən xəbərsiz olan şəhərə daxil oldu və əhaliyə divan tutmağa başladı. Mixail Qorbaçovun müəmmalı fərmanı qüvvəyə minənə qədər - yanvarın 20-də gecə 1-dək artıq xeyli insan qatla yetirilmişdir. Bakıda fəvqəladə vəziyyətin elan olunması haqqında məlumat isə

əhaliyə yalnız yanvarın 20-də səhər saat 7-də respublika radiosu ilə çatdırıldı. Həmin vaxt öldürülənlərin sayı artıq 100 nəfərə çatmışdı.

Azərbaycanın informasiya blokadasına alındığı belə bir şəraitdə həqiqətləri operativ surətdə dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq son dərəcə çətin idi. Dəhşətli faciəyə kəskin etiraz olaraq 1990-cı il yanvarın 21-də ailəsi ilə birgə Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək mətbuat konfransı keçirən ümummilli liderimiz Heydər Əliyev hadisəyə operativ və düzgün qiymət verən ilk vətənpərvər siyasi xadim oldu.

Ulu öndərin qətiyyətli mövqeyi respublikamızın informasiya blokadasına alındığı ağır günlərdə totalitar rejimə ağır və sarsıdıcı zərbə vurdu. Heydər Əliyev çıxışında kommunist rejiminin gerçək simasını açdı, xalqımızın suveren hüquqlarına qəsd olduğunu bildirdi, aneksiya siyasətinə qəti etirazını ifadə etdi. Dahi lider üzlaşdiyi təzyiqlərə məhəl qoymadan, öz cəsarəti, nüfuzu, yenilməzliyi ilə Azərbaycana sığdığı bir daha göstərdi. Psixoloji və ruhi sarsıntı içərisində yaşayan azərbaycanlılar 1990-cı il yanvarın 21-də Moskva nümayəndəliyinin binasında onun qəzəbli və qətiyyətli bəyənətinin doğurduğu əks-sədanə eşitdilər. Heydər Əliyev bütün təzyiq və təhdidlərə baxmayaraq, mənsub olduğu xalqın faciəsinə məsuliyyət daşıyanları Kremlin bir addımlığında, həm də bütün dünyanın gözü qarşısında ittiham edirdi. Bu bəyənət həm də faciəyə verilən ilk siyasi qiymət idi...

Ulu öndər xalqın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra bu məsələ yenidən gündəmə gəldi və 20 Yanvar hadisələrini lazımcına qiymətləndirmək yolunda ciddi addımlar atıldı. 1990-cı il noyabrın 21-də böyük siyasi xadim Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı tarixi qərar qəbul etdi.

"20 Yanvar faciəsinin dördüncü ildönümünün keçirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin 5 yanvar 1994-cü il tarixli fərmanı ilə Milli Məclisə 20 Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət verilməsi tövsiyə olundu. Milli Məclisdə müzakirələrin yekunu olaraq 1994-cü il martın 29-da "1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haqqında" qərar qəbul edildi. Burada 1990-cı ilin qanlı 20 Yanvar faciəsi dövlət səviyyəsində tam hüquqi-siyasi qiymətini aldı...

Ümummilli lider 20 Yanvar hadisələri zamanı həlak olanların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində də bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirdi. Heydər Əliyev 1993-cü ilin iyununda yenidən hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra ilk olaraq Şəhidlər Xiyabanını ziyarət etdi və

elə yerində tapşırıq verdi ki, qısa müddətdə bütün şəhid məzarlarının üstü götürülsün və burada memorial kompleks ucaldılsın. Bunun üçün dövlət səviyyəsində lazımı vəsait ayrıldı və iş qısa zamanda başa çatdırıldı. Məhz ulu öndərin sərəncamı ilə 20 Yanvar Ümumxalq Hüzn Günü elan olundu. Şəhidlər Xiyabanı xalqımızın müqəddəs and yerinə, ziyarətəhəsinə çevrildi, şəhidlərin ailələri dövlət qayğısı ilə əhatə olundu, 20 Yanvar hadisələrində sağlamlığını itirən əlillərin sosial müdafiəsinə, pensiya təminatına ciddi diqqət ayrıldı.

1993-cü ildən başlayaraq 20 Yanvar şəhidlərinin ailə üzvləri və əlillərin sosial müdafiəsinin təmin olunması istiqamətində müəmmal şəkildə görülməli tədbirlər bu gün də ardıcılıqla davam etdirilməkdədir. Azərbaycan Prezidentinin 17 yanvar 2000-ci il tarixli fərmanı ilə 20 Yanvar təacavüzü zamanı yüksək vətəndaşlıq nümunəsi göstərərək həlak olmuş Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına

"20 Yanvar şəhidi" fəxri adı verilib, "1990-cı il 20 Yanvar hadisələri zamanı əlil olmuş şəxslərə dövlət qayğısının artırılması haqqında" 2003-cü il 15 yanvar tarixli sərəncama əsasən, əlil olmuş şəxslərə verilən aylıq müavinət artırılıb və bu iş indi də davamlı olaraq gərcəkəlaşdirilir...

Bu gün möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev müharibə veteranlarının, şəhid ailələrinin, əlillərin problemlərinin dövlət səviyyəsində həllini mühüm vəzifələrdən biri kimi qarşıya qoyub. Ölkəmizdə bu istiqamətdə böyük tədbirlər həyata keçirilir. Şəhid ailələrinin, əlillərin sosial təminatı ildən-ilə daha da möhkəmləndirilir. Ölkənin iqtisadi durumunun yüksəlməsi özünü bu qəbildən olan insanların həyat və məişətində daha qabarıq göstərir...

Dövlət başçısının Şəhidlər Xiyabanı kompleksinin yenidən qurulması ilə bağlı sərəncamı Vətən uğrunda canından keçənlərin xatirəsinə ehtiramın daha bir nümunəsinə çevrildi. Prezident İlham Əliyevin sərəncamına əsasən, Şəhidlər Xiyabanı vahid kompleks kimi yüksək səviyyədə yenidən quruldu, abadlaşdırıldı...

2006-cı il yanvarın 19-da Dövlət başçısının "20 Yanvar şəhidinin ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında" fərmanı ilə 20 yanvar şəhidlərinin ailələri üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü təsis edildi.

Ölkə başçısının fərmanı ilə 140 nəfər 20 Yanvar şəhidi fəxri adı almış şəxslərin 180 nəfər ailə üzvünə Prezident təqaüdü verilir. 2006-cı il yanvarın 1-dən qüvvəyə minən əmək pensiyaları haqqında qanuna əsasən, 20 Yanvar şəhidlərinin əmək pensiyasını alan hər bir ailə üzvünə aldığı pensiyadan başqa əlavə ödəniş verilir.

Son illərdə ölkədə əlil və şəhid ailələrinin mənzil təminatını yax-

şılaşdırmaq üçün dövlət hesabına fərdi və yaşayış evləri inşa olunur. Konkret rəqəmlə desək, əmək və əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən 40 nəfər şəhid ailəsi və 20 Yanvar əlili mənzillə, 47 nəfər əlil isə "Oka" markalı maşınla təmin edilib... Əlillərin sağlamlığının bərpası da diqqət mərkəzindədir. Onların reabilitasiyası üçün respublikada yeni sağlamlıq mərkəzləri istifadəyə verilib...

Bakının Yasamal rayonundakı "20 Yanvar" dairəsində inşa edilən memorial abidə kompleksi də şəhidlərimizin ruhuna böyük ehtiramın göstəricisidir. Ümumi sahəsi 1500 kvadratmetr olan Xatirə kompleksinin mərkəzində hündürlüyü postamentlə birlikdə 8 metr olan əzəmətli abidə ucaldılıb. Kompleksin üzərində 20 Yanvar faciəsi zamanı həlak olmuş 147 nəfərin adı və soyadı qızılı hərflərlə həkk edilib.

20 Yanvar hadisələrindən artıq bir igidin ömrü qədər vaxt - 26 il keçir. Bu gün də cəsur övladlarımızın fədakarlığı məhəbbətə xatırlanır, onların aziz xatirəsi böyük ehtiramla yad edilir. Hər il yanvarın 20-də xalqımızın bütün nümayəndələri, respublikanın müəssisə və təşkilatları kimi, nazirliyimiz də Şəhidlər Xiyabanını ziyarət edir, faciə qurbanlarının məzarları önünə tər çiçək dəstələri qoyur, onların xatirələrini aziz tuturlar. Bununla bağlı mədəni-maarif müəssisələrimizdə tədbirlər keçirilir, ədəbi-bədii gecələr təşkil olunur, şəhidlərin acı hekayətləri dinlənir. Bəli, zaman o rəşadəti unudurmaq iqtidarında deyil. Şübhə yoxdur ki, eyni qətiyyət və inamla mənfur düşməni də Qarabağdan qovacağıq. O qələbə müjdəli günə çox qalmayıb...

Y.Vəliyev

